

Lányi András:

Ének a pesti ligetről

*Kimentem a ligetbe újra
Hosszacska távollét után,
Hogy lássam: füve, berke, útja
Minő hatással lesz reám.
Annak találtam most is, a mi,
(Régóta búvom s eleget),
Úgy összeillünk párosan mi:
Kopott ember, kopott liget...
(Arany János: Ének a pesti ligetről)*

Abban a korban, amikor felépítették – szédítő tempóban, s mégis milyen műgonddal épült, milyen gyönyörű lett -, Budapesten főleg falusi emberek laktak. A hivatásuk ide kötötte őket, a szívük a szülőföld után vágyódott, s annál fontosabb volt számukra, hogy a házrengetegben kertet, fát lássanak. Egy volt közülük – soha nem is kívánt több lenni, mint „népéből egy” – a költő. Természetet s magányt keresvén élete utolsó két évtizedében Arany János legszívesebben itt, a Városligetben bolyongott, annak kalandor-ösvényeit járva születtek gondolatai ábránd s szivarfüst közt. Ha létezik a természetvédelmin túl irodalomtörténeti védettség, az itt minden egyes fának kijárna, ennek tudatában tessék intézkedni felőlük: a zöld lomb, az árnyas ösvény esetleg Toldi szerelmét őrzi.

Nem a Város, nem is a Vadon való nekünk: az ember lakhelye a megművelt természet. Az antikvitás nagy városépítői ugyanúgy tudták ezt, mint a legjobb modernek, hogy feladatuk nem a vegetáció irtása, hanem gyarapítása. Amikor az első emberpárnak az Úr lakóhelyet keresett, egy kertbe helyezte őket. Kezdetben volt a Kert: a lakhatóvá varázsolt, nekünk termő természet. A városszépítő bizottságok és közmunkatanácsok ennek megfelelő figyelmet fordítottak mindenkor a városi közparkok kialakítására, védelmére. A

Városliget rendezésére, kertművészeti alkotássá formálására szóló első terveket még József nádor hagyta jóvá a tizenkilencedik század elején. A kiránduló pestiek azonban már ezt megelőzően is felkeresték, kedvelték az itteni ligetes, fás réteket. Tanúsítja ezt a Liget mélyén egy 1809-ben állított síremlék, melyre a végrendelkező, egy pesti ügyvéd egyetlen szót vésetett: „fuit” (volt). A sírkőre vésett név elkopik, olvashatatlanná válik, viselőjének jelentéktelen tettei feledésbe merülnek, de a fák túlélnek bennünket, gondolta, és a természet végső nyughelyünk körül minden esztendőben megújul. Megnyugvást találhatt e gondolatban: ennek az örök körforgásnak valamiképpen mi magunk is részesei vagyunk.

A Városliget huszadik századi története azonban alaposan rációfolt az ő várakozására. Világkiállítások és világháborúk követték egymást; a hatalom és az emberi hiúság egyre tágasabb tért követelt magának a fák rovására, ahol fitogtassa és ünnepeletse magát: teret a díszemléknek, felvonulásoknak, ipari, ezredévi és más hiúsági vásároknak, csarnokot mindenféle madárfülsikefítő zenebonának. A fák a haladás útjában álltak, pusztulniuk kellett. Az épületmaradványokkal teleszórt, bódékkal elcsúfított Liget egyre szomorúbb képet mutatott s mutat ma is. Az utóbbi száz évben, miközben annyi pénz jutott építkezésre-bontásra, bezzeg alig telt parkgondozásra, a növényzet gyarapítására. Így megy ez: mindig lesz igény közpénzből fizetett reprezentatív építkezésre, ingatlanspekulációra, avatási díszünnepélyre, ellenben a tavaszi illatokra, nyári napfényre, friss levegőre, csendes sétára, békés nyújtózzkodásra irányuló „kereslet” nemigen jövedelmező, nem is fizetőképes, ha mégis az, nem a Városliget felé tart. Ez itt a kisemberek nyaralója.

S nehogy majd egyszer az utolsó fák kérgébe véssék, megemlékezve az egykori pesti ligetről: fuit.

Járom a Ligetet, nézem a térképet és a csalóka látványterveket: a napnál is világosabb, hogy ha megépül a négy új múzeum meg a furcsa nevű biodóm, amiket Muzeumi Negyed néven ide szánnak, akkor a Városliget arculata végérvényesen megváltozik. Még ha nem is csökken az alapterülete, a park

azon túl csak térköz lesz a monstruózus épületek között. Nem beszélve arról a zavaros stílus-egyvelegről, amit a Liget széléről is látható, 40-50 méter magas ultramodern épületek - a biodóm és a Nemzeti Galéria - jelentenek majd a Széchenyi fürdő és a Palme-ház tözsomszédságában, vagy a földre szállt ufó (állítólag a Magyar Zene Háza), közvetlenül a Vajdahunyad-vár mellett.

A Petőfi csarnok már maga is stratégiai remeklés volt annak idején: hogyan lehet egyetlen jól elhelyezett épülettel kilométeres átmérőjű körben megsemmisíteni az érintetlen természet illúzióját. Amióta az ott áll, bárhonnán kezdjük a sétát, néhány lépés után falakba ütközik a tekintetünk, járjunk bár a park kellős közepén. Ha végre eltűnne, s a helyét fásítanák, máris nagyságrendekkel javulna a helyzet. De hogyha oda egy országos jelentőségű kulturális intézmény költözik, a mostaninál nagyobb épületbe, amely turistabuszok és külföldi látogató-csoportok állandó célpontja lesz, akkor meneküljön innen minden nyomorult városlakó, aki a Ligetbe elkínzott érzékszerveit, tüdejét pihentetni jár.

Azonban „Múzeumligetbe” egyetlen olyan új létesítmény se kerül, melynek elhelyezése ezt valóban megkívánná. A főváros, mint sokan elmondták már, teli van értékes, de roskadozó műemlék-épületekkel. Ezeket megmentené, ha kulturális rendeltetést kapnának. Ami a Nemzeti Galériát illeti, annak most is jó helye van a Várban, ahová vonzani kellene az idegenforgalmat, nem elterelni onnan drága pénzen. A magyar zenének pedig örvendetesen sok háza lett újabban, ezért azt hiszem, a zene rajongói is arra voksolnának inkább, hogy a kultúra pénze ne az állami megrendeléseken osztozkodó építési vállalkozók zsebébe vándoroljon.

*Hogy reméltünk! s mint családánk!
És magunkban mekkorát!...*

Sétánkat Arany Jánossal kezdtük, vele is végezzük. 1877 nyarán, egy másik, a mainál nem kevésbé mohó gründerzeit tanújaként írja ezeket a sorokat ugyanabba a kapcsos könyvbe, amelyből a pesti ligetről szóló Énekét idéztük:

*...Mennyi seprő a pezsgésben,
S mily kevés bor!... Volt elég,
Kit nagy honszerelme vonzott
Megragadni minden koncot,
Nehogy más elkapja még.*

A régi panaszból kicsendülő gúny a mai olvasó előtt is ismerős témára céloz. Ha nemzeti klasszikusunk szavai megőrizték friss időszerűségüket, abban a költő mellett a ma élő nemzedéknek is lehet némi érdeme...

Ének a pesti ligetről

